

MIKSZÁTHEUM, MIKSZÁTHEANUM

B R A S N Y Ó I S T V Á N

Micsoda jó kis történelmi verem, hogy ki sem lehet mászni belőle: valóságos Kárpát-medence! Ami ebből a szögből nézve hozzáképzeltető, az a tartós lapátolás, hogy a zsinóros mente a sujtások terhe alatt lemelegszik az ember válláról, ahogy nyakából is az ujnyi vastag, három sing hosszú aranylánc, miközben oldalán a kardhüvely ide-oda verődik, csak akadályozza a mozgásban. Aki ugyanis itt hősi elszántságot érez magában, szakadatlanul az ábrándok megerősítésén fáradozik, sáncot épít, palánkok cölöpjeit sulykolja a földbe, valamit eltéríteni igyekszik, hogy a megsejtett végzetének legföljebb csak a szele érje, olyasképpen, ahogy a pusztába kiáltott szó.

Az ősi hagyományok kártyalapokra festve, mindenki tisztában van az értékükkel és a jelentésükkel; jön a szerencse, mint vasárnap délután, kipettyenve ül a nyeregben, agarak szaglásszák lovának nyomát. Vagy közletről sem ily nyalkán, csak beállít egy este, miként ha hazaérkezne, és ezt az ellenséget kell üstökön ragadni, kiemelve a történetből, amelyet épp most fejezett be a távozó, azt is szóvá téve, hogy a cigányok vonójáról hogyan szakad a verejték, az ef-nyílásokon ömlik bele a hegedűk tor-kába, hogy bugyborog tőle a húrok hangja.

De inkább lószőr zuhataga, csupa lobogó sörény és csapdosó farok, ha veduták tornyából szemlélnék a történelmi látképet, s azután hogy hova vezet mindez, a hiábavalóság csiholta isteni szikra! Az ettől felgyúlt és leégett távlat, a ködből honosított látkép, egy semmikori fantáziától

benépesítetten, szó szerint mint képzeletvilág, amelyet a valóságnak kellene laknia, hiszen ebben fekszik a nemzeti vagyon teljessége, a kire-kire eső rész. Ahogy ezt majd itt a megfoghatatlanság hatványára emelik!

A hihetetlen a mindenkori mérce, a meg sem történt jelenti számunkra a magasztost. Emelve a baljóslatú poharat, miként egy úri kaszinóban, hogy erre majd emlékezni fognak . . . Tehát csupa emlékezetes dolog, amely csak fokozatosan merül feledésbe, miután a világmindenség ki-pergeti talpunk alól tartós középkorunk. Egyszerre e helyen találva magunkat, hozzánk méltatlan világban, s e lehetőségre igazán ki sem számított, e kintrekedésre az eseményekből. Illetve erre az újabb fejzetre, amelyből hiányozni fognak nemcsak a hősök, hanem egyáltalán a jelentős figurák: az átlagos felülkerekedésére a rendkívülin. Jobb nem is gondolni rá, hiszen az értelem úgysis túltett rajtunk, az olvasó fokozatosan leépül senkivé.

Végül is hová enyészett a történet, amelyet mindvégig állni kell, ahogy a gúnyolódást a falu bolondjának, ebben lelve örökös állapotát a világ színe elé való készülődésnek. Pedig mily sebesen lenyírták a bajszukat, s kövérségüket meghazudtoló sietséggel ugrottak ki csizmájukból, de a hatás mégis elmaradt. Máshová van rejtve a csattanó, akár egy felszentelt, nagy pofon az oltárok előtt, azt megelőzően, hogy rázendítene a kórus. Jönni fog a kórus is, most válogatnak ösztövért tagjai a csipkés karingek között, keresik a megfelelő méretűt. Ezeknek bizony nem lófuttatás jár az eszükben, inkább szárnyaló dallam tölti ki lényüket.

Valahová mégis visszavezethető ez, miként az eredet. Valaki rátelepedett az eredet bankjára, és elzárt minden tudnivalót. A véletlen maradékkal kell ismét gazdálkodni, a lehetetlennel: a területét idegen térképek jelölték ki, úgy jött ki a dolog, mintha kivétel nélkül mindenki új helyre költözött volna, egy behatároltságba, és épp emiatt most olyan szűkösen vannak mindannyian, akár valami könyv lapjai. No nem, olvasni azért nem fogják ezeket a vénséges nyomtatványokat, csupán tisztelettel emlegetni, mint egy ágyúnak beolvasztott harang hangját vagy valami-kori ebéd emlékét.